

JULES VERNE

Cinci săptămâni în balon

Traducere de *Michaela Bușoiu*

Prefață de *Lucian Pricop*

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VERNE, JULES

Cinci săptămâni în balon / Jules Verne; trad. de Michaela

Bușoiu; pref. de Lucian Pricop. – București: Cartex 2000, 2019

ISBN 978-973-104-859-8

I. Bușoiu, Michaela (trad)

II. Pricop, Lucian (pref.)

821.133.1

© Editura Cartex 2000, pentru prezenta traducere.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Un roman enciclopedie</i> (Lucian Pricop)	7
Cinci săptămâni în balon	9

CAPITOLUL I

Sfârșitul unui discurs frenetic aplaudat. – Prezentarea doctorului Samuel Fergusson. – „Excelsior”. – Portretul doctorului, în mărime naturală. – Un fatalist convins. – Dineu la Traveller’s club. – Numeroase toasturi de circumstanță.

În ziua de 14 ianuarie 1862, la adunarea Societății Regale de Geografie din Londra, cu sediul în Piața Waterloo no. 3, era o mare afluență de auditori. Președintele, sir Francis M..., făcea onorabililor săi colegi o comunicare importantă, într-un discurs deseori întrerupt de aplauze.

Acest rar model de elocință se termina, în cele din urmă, prin câteva fraze sforăitoare, în care patriotismul se revărsa în fraze ample:

„Anglia s-a rânduie totdeauna în fruntea națiunilor (deoarece, după cum am remarcat cu toții, națiunile merg dintotdeauna și peste tot în lume una înaintea alteia), prin dârzenia călătorilor săi pe calea descoperirilor geografice. (Numeroase aprobări). Doctorul Samuel Fergusson, unul dintre glorioșii săi fii, nu-și va trăda nici el obârșia. (Ropote de aplauze: Nu! Nu!). Această încercare, dacă reușește (și va reuși cu siguranță), va aduna, completându-le, cunoștințele răzlețe ale cartologiei africane (aprobări vehemente) și, dacă totuși dă greș (niciodată! niciodată!), ea va rămâne cel puțin ca una dintre cele mai îndrăznețe concepții ale geniului uman! (tropăituri frenetice).

– Ura! ura! striga adunarea, electrizată de acele emoționante
– Trăiască îndrăznețul Fergusson! răzni unul dintre membrii
cei mai expansivi din auditoriu.

Răsunară strigăte entuziaste. Numele de Fergusson explodă
din toate piepturile și avem toate motivele să credem că mai ales
glasurile englezilor se făcură auzite cu mai multă putere. Sala de
ședințe era zguduită din temelii.

Cu toate acestea, se întruniseră acolo foarte mulți călători,
îmbătrâniți, istoviți, pe care temperamentul lor plin de neastâmpăr
îi făcuse să cutreiere prin toate colțurile lumii. Cu toții, din punct
de vedere fizic sau moral, scăpaseră cât de cât teferi, din nau-
fragii, din pârjolul incendiilor, de *tomahawk*-urile indienilor, de
măciucile sălbaticilor, de stâlpul de tortură, de foamea stoma-
curilor polinezienilor! Dar nimic nu le-a putut domoli bățile inimii
în timpul discursului ținut de sir Francis M... și fără îndoială că
a fost cel mai strălucit succes oratoric care s-a făcut vreodată
auzit în sediul Societății Regale de Geografie din Londra.

În Anglia, însă, entuziasmul nu se limitează doar la cuvinte,
ci bate monedă mai ceva decât tiparnița de la *Royal Mint*¹. Chiar
în timpul acelei ședințe a fost votată o indemnizație de încurajare
în favoarea doctorului Fergusson, în sumă de două mii cinci sute
de livre². Mărimea cifrei era proporțională cu importanța întreprinderii.

Unul dintre membrii Societății îl interpelă pe președinte,
vrând să afle dacă doctorul Fergusson nu va fi prezentat oficial.

– Doctorul este la dispoziția adunării, răspuse sir Francis M...
– Să intre! strigară într-un glas, să intre! Este bine să vedem
cu ochii noștri un bărbat de un curaj atât de neasemuit!

– Poate că această propunere de necrezut, zise un bătrân
comodor¹ apoplectic, nu are alt scop decât acela de a ne înșela!

¹ Monetăria din Londra. (n.a.)

² Șaizeci și două de mii cinci sute de franci. (n.a.)

– Și dacă doctorul Fergusson nici nu există! strigă o voce
răutăcioasă.

– Atunci ar trebui să-l inventăm, răspuse un membru glumeț
al acestei Societăți serioase.

– Pofțiți-l înăuntru, spuse Francis M..., fără alte comentarii.

Și doctorul își făcu intrarea, deloc tulburat, de altfel, în mij-
locul ropotelor de aplauze.

Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, de statură și consti-
tuție obișnuite; temperamentul sanguin se vedea din culoarea
închisă a obrazului său; avea o figură rece, cu trăsături regulate,
un nas puternic, precum prora unui vas, specific omului hărăzit
marilor descoperiri; ochii lui, foarte blânzi, mai degrabă inteli-
genți decât îndrăzneți, dădeau un farmec anume fizionomiei
sale; brațele sale erau lungi, iar picioarele călcau pământul cu
hotărârea unui mare călător.

Din toată personalitatea doctorului emana un calm plin de
gravitate, îndepărtând până și umbra suspiciunii că ar putea fi
unealta unei înșelătorii.

De aceea, uralele și aplauzele nu încetară decât în momentul
în care doctorul Fergusson ceru, printr-un gest binevoitor, să se
facă liniște. Se îndreptă spre fotoliul anume pregătit pentru pre-
zentarea sa; apoi, în picioare, drept, cu o privire energică, ridică
spre cer arătătorul mâinii drepte, deschise gura și pronunță un
singur cuvânt:

– Excelsior!²

Nu! hotărât lucru, niciodată o interpelare neașteptată din partea
domnilor Bright și Cobden, niciodată o cerere de fonduri speciale
din partea lordului Palmerston pentru a consolida poziția Angliei

¹ (mar., în Anglia și America) comodor, comandor, grad de ofițer superior între
căpitan de vas și contraamiral. (Dicționar Francez-Român de Elena
Gorunescu, ed. Teora, 2000)

² (lat.) mai sus, tot mai sus, spre culmi!... Folosit ca motto, deviza s-a răspândit
repede, mai ales prin unele creații de succes. Folosit și ca urare. (Latine dicta,
ed. Albatros 1992).

nu obținuseră un asemenea succes. Discursul lui sir Francis M... fusese cu mult depășit. Doctorul se prezenta în același timp sublim, maiestuos, sobru, cumpătat; rostise singurul cuvânt potrivit situației:

– Excelsior!

Bătrânul comod, câștigat cu desăvârșire de partea acestui bărbat ciudat, ceru pe dată publicarea „integrală“ a discursului doctorului Fergusson în *Proceedings of the Royal Geographical Society of London*¹.

Cine era, așadar, acest doctor și cărei întreprinderi avea să i se dăruiască cu trup și suflet?

Tatăl tânărului Fergusson, un vajnic căpitan din marina engleză, îl făcuse părtaș pe fiul său, de la o vârstă fragedă, la preaplinul vieții înțesate de primejdii ale profesiei sale. Acest băiat îndrăzneț, care părea să nu știe ce este frica, dădu semne timpurii de agerime, inteligență iscoditoare și o remarcabilă înclinație spre lucrările științifice; nu fusese niciodată stingherit de nimic, nici măcar de a se folosi pentru prima oară de furculiță, lucru pe care îl reușesc cu destulă greutate copiii, în general.

Curând, imaginația i se înflăcăra la lectura întreprinderilor îndrăznețe, ale explorărilor maritime; urmări plin de entuziasm descoperirile care marcase prima parte a secolului XIX; visă la gloria lui Mungo-Park, Bruce, Caillié, Levailant și, se pare, chiar la cea a lui Selkirk, Robinson Crusoe, care nu i se părea deloc de lepădat. Câte ore pline de învățăminte nu petrecuse împreună cu acesta pe insula Juan Fernandez! Aprobă adeseori ideile matelotului abandonat; câteodată îi discută planurile și proiectele; el ar fi procedat altfel, poate chiar mai bine, dar cu siguranță la fel de bine! Dar, hotărât lucru, el n-ar fi fugit niciodată de pe acea insulă binecuvântată, unde era fericit precum un rege fără supuși...; nu, nici chiar de-ar fi fost să ajungă prim-lord al amiralității!

¹ Buletinul Societății Regale de Geografie din Londra. (n.a.)

Vă las să vă gândiți singuri dacă toate aceste înclinații au prins aripi în timpul tinereții sale aventuroase, petrecută în cele patru colțuri ale lumii. Tatăl său, ca un om instruit ce era, nu pregetase să stimuleze această inteligență ascuțită pe care o manifesta, sprijinindu-l prin studii serioase de hidrografie, fizică și mecanică, asociate cu oarecare cunoștințe de botanică, medicină și astronomie.

La moartea onorabilului căpitan, Samuel Fergusson, în vârstă de douăzeci de ani, făcuse deja înconjurul lumii; se înrolă în corpul inginerilor bengalezii, evidențiindu-se în nenumărate rânduri. Dar viața de soldat nu i se potrivea: păsându-i prea puțin să comande, nu-i plăcea nici să se supună. Își dădu demisia și, mai vânând, mai colecționând plante, urcă spre nordul peninsulei indiene și traversă din Calcutta în Surat. O simplă plimbare de amator.

Din Surat, îl vedem apoi trecând în Australia și luând parte, în 1845, la expediția căpitanului Sturt, însărcinat să descopere acea Mare Caspică care se presupunea că există în centrul Noii Olande.

Samuel Fergusson se înapoie în Anglia în 1850 și, posedat mai mult ca oricând de demonul descoperirilor, îl întovărăși până în 1853 pe căpitanul Mac Clure în expediția care înconjură continentul american din strâmtoarea Behring până la capul Farewel.

În ciuda unor pățanii de tot felul și îndurând neajunsuri climaterice extreme, constituția robustă a lui Fergusson rezistă de minune; trăia în largul său în mijlocul unor privațiuni absolute; era tipul călătorului perfect, al cărui stomac se strânge sau se dilată după vrerea sa, ale cărui picioare se lungesc sau se scurtează în funcție de culcușul improvizat, care adoarme la orice oră din zi și se trezește la orice oră din noapte.

De aceea, nimic mai puțin surprinzător decât să-l regăsim pe neobositul nostru călător vizitând între 1855 și 1857 vestul Tibetului, în tovărășia fraților Schlagintweit, și înapoindu-se din această explorare cu neobișnute observații de etnografie.

În timpul diverselor sale călătorii, Samuel Fergusson a fost corespondentul cel mai zelos și mai interesant al cotidianului *Daily Telegraph*, acest ziar de un penny, al cărui tiraj se ridică până la o sută patruzeci de mii de exemplare pe zi și abia de face față mai multor milioane de cititori. Prin urmare, doctorul era bine-cunoscut, deși nu era membru al niciunei instituții științifice, nici al Societății Regale de Geografie din Londra, Paris, Berlin, Viena sau Saint-Petersburg, nu făcea parte nici din Clubul Călătorilor, nici măcar din *Royal Polytechnic Institution*, unde trona prietenul său, statisticianul Kokburn.

Acest savant îi propusese chiar, într-o bună zi, următoarea problemă, dorind să-l amuze: Dat fiind numărul de mile parcurse de doctor în jurul lumii, cu câte mile mai mult a străbătut capul său decât picioarele sale, ca urmare a diferenței de raze? Sau, dat fiind acest număr de mile parcurse de picioarele și de capul doctorului, să se calculeze statura exactă a acestuia.

Dar Fergusson se ținea departe de organizațiile savanților, el fiind adeptul Bisericii care acționează și nu a celei care pâlăvrăgește; era de părere că-și petrece timpul mai cu folos cercetând decât discutând și descoperind, mai degrabă decât stând la taclale.

Se povestește că un englez a sosit într-o zi la Geneva cu intenția de a vizita lacul; a fost poftit să urce într-una dintre acele trăsură vechi în care stăteau ca în omnibuze; s-a întâmplat ca, din nebagare de seamă, englezul nostru să fie așezat cu spatele la lac; trăsura și-a făcut circuitul liniștit, fără ca lui să-i fi trecut prin minte să se întoarcă măcar o dată și s-a înapoiat la Londra foarte încântat de lacul Geneva.

Doctorul Fergusson, însă, se întorsese, și încă de multe ori, în timpul călătoriilor sale, astfel încât văzuse foarte multe. De altfel, acest lucru îi stătea în fire și avem motive să credem că era puțin fatalist, dar de un fatalism foarte ortodox, bizuindu-se pe sine însuși și chiar pe Providență; afirma că era mai degrabă împins în călătoriile sale decât atras de acestea și parcurgea lumea

precum o locomotivă, pe care nu o conduci, ci drumul însuși o conduce.

– Eu nu-mi urmez drumul, afirma el adeseori, ci drumul meu mă urmează pe mine.

Nu ne vom mira, așadar, de sângele rece cu care întâmpină aplauzele Societății Regale; el se găsea deasupra acestor meschinării, nefiind orgolios și încă mai puțin închipuit.

Lui i se părea foarte firească propunerea pe care i-o făcuse președintelui Francis M..., și nici măcar nu-și dădu seama de efectul enorm pe care îl producea.

După ședință, doctorul fu condus la *Traveller's club*, în Pall Mall; acolo se pregătise un supeu plin de fast în onoarea sa; dimensiunile bucăților servite erau proporționale cu importanța personajului, iar nisetrul care ocupă un loc de cinste la această cină somptuoasă era cu mai puțin de trei degete lungime mai mic decât Samuel Fergusson însuși.

Închinare numeroase pahare cu vinuri roșii, franțuzești, în cinstea iluștrilor călători care colindaseră țărmurile Africii. Ținură toasturi în sănătatea lor sau în memoria lor, în ordine alfabetică, lucru foarte caracteristic englezilor, după cum urmează: pentru Abbadie, Adams, Adamson, Anderson, Arnaud, Baikie, Baldwin, Barth, Batouda, Beke, Beltrame; du Berba, Bimbachi, Bolognesi, Bolwik, Bolzoni, Bonnemain, Brisson, Browne, Bruce, Brun-Rollet, Bruchell, Burckhardt, Burton, Caillaud, Caillié, Campbell, Chapman, Clapperton, Clot-Bey, Colomieu, Courval, Cumming, Cuny, Debono, Decken, Denham, Desavanchers, Dicksen, Dickson, Dochard, Duchailly, Duncan, Durand, Duroulé, Duveyrier, Erhardt, d'Escayrac de Lauture, Ferret, Fresnel, Galinier, Galton, Geoffroy, Golberry, Hahn, Halm, Harnier, Hecquart, Heuglin, Hornemann, Houghton, Imbert, Kaufmann, Knobler, Krapf, Kummer, Lafargue, Laing, Lajaille, Lambert, Lamiral, Lamprière, John Lander, Richard Lander, Lefebvre, Lejean, Levallant, Livingstone, Maccarthie, Maggiar, Maizan, Malzac, Moffat, Mollien, Monteiro, Morrisson,

Mungo-Park, Neimans, Overwey, Panet, Partarrieau, Pascal, Pearse, Peddie, Pehcy, Petherick, Poncet, Prax, Raffanel, Rath, Richardson, Riley, Ritchie, Rochet d'Héricourt, Rongawi, Roscher, Ruppel, Saugnier, Speke, Steidner, Thibaud, Thompson, Thonrton, Toole, Tousny, Trotter, Tuckey, Tyrwitt, Vaudey, Veyssièrè, Vincent, Vinco, Vogel, Wahlberg, Warington, Washington, Werne, Wild și, în cele din urmă, pentru doctorul Samuel Fergusson care, prin incredibila sa încercare, trebuia să arunce o punte de unire între descoperirile tuturor călătorilor și să le adauge altele noi.

CAPITOLUL II

Un articol din „Daily Telegraph” – Război între ziarele savante. – Dl. Petermann își susține prietenul, doctorul Fergusson. – Răspunsul savantului Koner. – Rămășaguri. – Diverse propuneri făcute doctorului.

A doua zi, în numărul său din 15 ianuarie, Daily Telegraph publica un articol conceput în următorii termeni:

„Africa își va dezvălui, în sfârșit, secretul vastelor sale pustietăți; un Oedip modern ne va da cheia acestei enigme, pe care savanții a șaizeci de secole n-au putut-o descifra. Odinioară, să pornești în căutarea izvoarelor Nilului, *fontes Niliquerere*, era privit ca o încercare nesocotită, o himeră irealizabilă.

Doctorul Barth a urmat pînă în Sudan drumul trasat de Denham și Clapperton; doctorul Livingstone și-a înmulțit îndrăznețele cercetări de la Capul Bunei Speranțe pînă la bazinul Zambezi; căpitanii Burton și Speke, prin descoperirea Marilor Lacuri interioare, au deschis trei drumuri civilizației moderne; punctul lor de intersectare, unde nici un călător nu a izbutit încă să ajungă, este chiar inima Africii. Într-acolo trebuie să se îndrepte toate eforturile.

Or, lucrările acestor cutezători pionieri ai științei vor fi reluate de îndrăzneța încercare a doctorului Samuel Fergusson, ale cărui explorări au fost deseori apreciate de cititorii noștri.

Acest întreprinzător descoperitor (*discoverer*) își propune să traverseze în balon toată Africa, de la est la vest. Dacă suntem bine informați, punctul de plecare al acestei surprinzătoare